

بررسی و تحلیل گروه مشاوران کیش

چشم‌انداز صنایع غذایی و کشاورزی

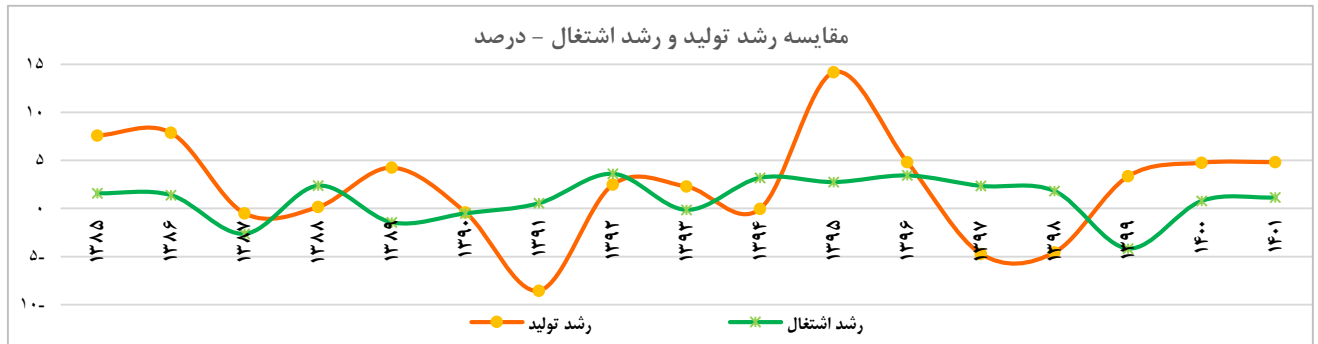
۳۱ شهریور ۱۴۰۲

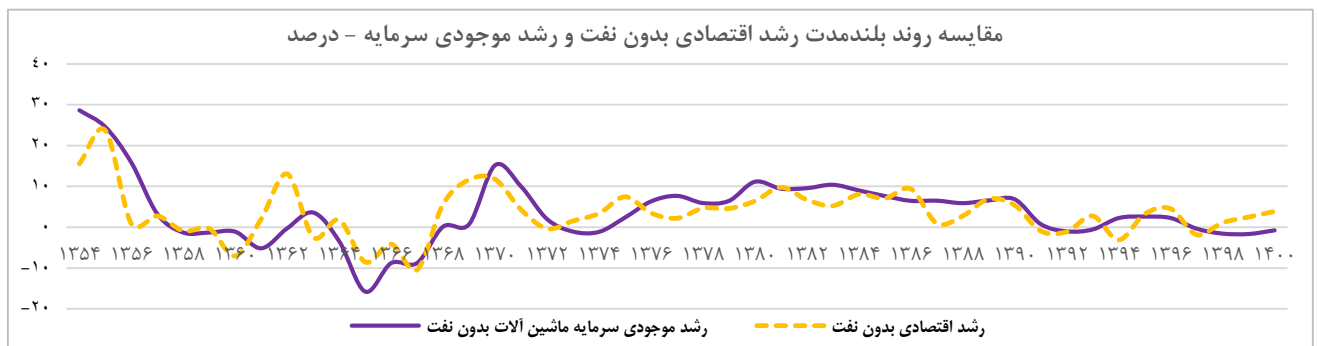
اقتصاد ایران در یک نگاه

• نقش عوامل اقتصادی در رشد تولید

به طور کلی منابع رشد اقتصادی عبارت از عوامل تولید (نیروی کار و سرمایه) و بهره‌وری است. بررسی روند رشد تولید و رشد اشتغال طی دوره ۱۴۰۱-۱۳۸۵ نشان می‌دهد ارتباط معناداری بین این دو وجود ندارد. این بدان معنی است که تغییرات نیروی کار، نقش اصلی را در رشد اقتصادی کشور بازی نمی‌کند. در مقابل رشد اقتصادی نیز لزوماً به ایجاد اشتغال منجر نشده است.

بررسی روند تغییرات رشد اقتصادی بلندمدت بدون نفت و رشد موجودی سرمایه (ماشین‌آلات)، نشان می‌دهد موثرترین عامل تولید در اقتصاد ایران، تغییرات موجودی سرمایه بوده است. توضیح اینکه سهم بالایی از موجودی سرمایه کشور مربوط به ماشین‌آلات است که آن نیز عمدتاً متأثر از واردات بوده است. بنابراین، به لحاظ تاریخی، رشد اقتصادی کشور تا حد زیادی به درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت وابسته بوده است. به همین دلیل کاهش صادرات نفت (به ویژه در دوره تحریم) از طریق کاهش رشد موجودی سرمایه، منجر به کاهش نرخ رشد اقتصادی شده است.

• بازار کار

نرخ بیکاری در سه سال گذشته یک رقمی بوده است. اگر چه این پدیده به عنوان یک شاخص مثبت قابل ارزیابی است ولی با اینحال لزوماً روند رو به کاهش نرخ بیکاری مترادف با افزایش خالص اشتغال نیست. کاهش جمعیت شاغل از ۲۴.۳ میلیون نفر در سال ۱۳۹۸ به ۲۳.۷ میلیون نفر در سال ۱۴۰۱ این پدیده را بیشتر توضیح می‌دهد. متغیر دیگری که در این جا قابل تحلیل است، تغییرات نرخ مشارکت است. نرخ مشارکت در اقتصاد ایران از ۴۴.۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۴۰.۹ درصد کاهش یافته است که نشان‌دهنده کاهش جمعیت فعال و دلسردی نیروی کار از یافتن شغل مناسب است.

متغیرهای کلان اقتصاد ایران

شرح	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
رشد موجودی سرمایه (درصد)	۰,۴۲	۰,۰۲	۰,۱۴	۰,۰۹	-
نرخ بیکاری (درصد)	۱۲,۲	۱۰,۷	۹,۶	۹,۲	۹,۰
نرخ مشارکت (درصد)	۴۴,۵	۴۴,۱	۴۱,۳	۴۱,۰	۴۰,۹
رشد بهره‌وری نیروی کار (درصد)	-۴,۷	-۵,۱	۸,۶	۳,۷	۲,۸
رشد بهره‌وری سرمایه (درصد)	-۱,۱	۱,۰	۳,۲	۳,۹	۳,۵
رشد بهره‌وری کل عوامل تولید (درصد)	-۳,۸	-۳,۸	۸,۱	۲,۶	۳,۱

اقتصاد جهان در یک نگاه

• قیمت‌ها

طبق برآورد بانک جهانی، شاخص قیمت اقلام خام به طور متوسط در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال قبل، ۲۱ درصد کاهش خواهد یافت. در این بین، اقلام انرژی ۲۶ درصد و اقلام غیرانرژی ۱۰ درصد کاهش قیمت خواهد داشت. برآورد بانک جهانی حاکی از ثبات قیمت‌ها در سال ۲۰۲۴ است.

بانک جهانی، قیمت هر بشکه نفت خام برنت را برای سال ۲۰۲۳ به طور متوسط ۸۴ دلار و برای سال آینده قیمت هر بشکه نفت برنت را ۸۶ دلار برآورد کرده است.

پیش‌بینی بانک جهانی حاکی از کاهش بسیار شدید (بین ۵۳ تا ۵۸ درصد) در قیمت گاز طبیعی در سال جاری است.

• تورم

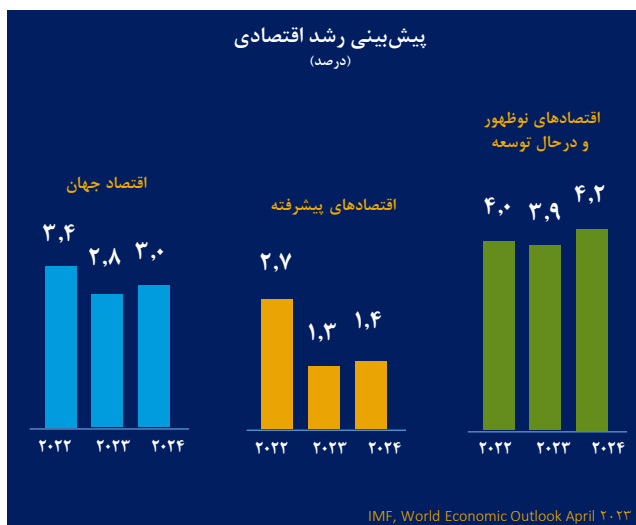
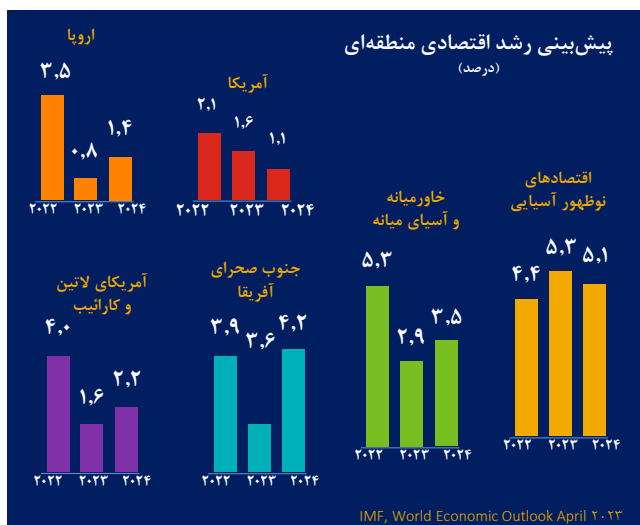
صندوق بین‌المللی پول، متوسط تورم اقتصادهای پیشرفته را در سال ۲۰۲۳ برابر با ۴.۷ درصد و در سال آینده برابر با ۲.۶ درصد برآورد کرده است. همچنین صندوق بین‌المللی پول، تورم کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا را در سال جاری به طور متوسط ۱۵ درصد و در سال ۲۰۲۴ برابر با ۱۱.۱ درصد برآورد کرده است.

بر همین اساس تورم سال جاری برای آمریکا ۴.۵ درصد، چین ۲ درصد و برای ایران ۴۲.۵ درصد پیش‌بینی شده است.

• رشد اقتصادی

صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصادی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا را به طور متوسط در سال ۲۰۲۳ برابر با ۳.۱ درصد و در سال ۲۰۲۴ برابر با ۳.۴ درصد برآورد کرده است که به معنی کاهش نسبی رشد اقتصادی منطقه در مقایسه با سال قبل است.

پیش‌بینی این نهاد برای رشد اقتصاد جهانی کاهش از ۳.۵ درصد در سال ۲۰۲۲ به ۳ درصد برای سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ است. پیش‌بینی در خصوص رشد اقتصادهای پیشرفته نیز حکایت از ادامه روند کاهشی دارد. این روند با کاهش ارزش افزوده بخش تولید (ساخت) همراه است. در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه، چشم انداز رشد به‌طور کلی برای سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ ثابت است.

• تجارت خارجی

صندوق بین‌المللی پول برآورد کرده است که در سال جاری، تجارت خارجی به لحاظ مقداری ۲.۴ درصد نسبت به سال قبل رشد داشته باشد؛ ولی با توجه به کاهش قیمت اغلب کالاها، تجارت خارجی به لحاظ ارزش دلاری، ۰.۶ درصد نسبت به سال قبل کاهش خواهد داشت.

در سال ۲۰۲۴، تجارت خارجی در جهان به لحاظ مقداری معادل ۳.۵ درصد و به لحاظ ارزش دلاری ۱.۲ درصد نسبت به سال جاری رشد خواهد داشت.

صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی کرده است در سال جاری نسبت به سال قبل، ارزش دلاری تجارت کالاهای ساخته شده ۱.۱ درصد در جهان افزایش یابد. بر اساس همین گزارش، ارزش دلاری تجارت نفت خام ۲۴.۱ درصد کاهش، اقلام غذایی ۵.۶ درصد کاهش، محصولات کشاورزی خام ۱۱.۶ درصد کاهش خواهد داشت. در مقابل ارزش دلاری تجارت فلزات در سال جاری نسبت به سال قبل ۳.۵ درصد افزایش خواهد یافت.

عملکرد بخش صنایع غذایی و کشاورزی

• رشد تولید و عوامل تولید

ارزش افزوده بخش کشاورزی طی دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۱، در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۴۰۰ رشد منفی و در مابقی سال‌ها رشد مثبت داشته است. متوسط رشد بخش مذکور طی یک دهه معادل ۳.۷ درصد بوده است. به‌طور کلی، رشد تولید ناشی از رشد عوامل تولید (سرمایه و کار) و بهره‌وری است. در بخش کشاورزی، نرخ رشد موجودی سرمایه در این دوره همواره مثبت و به‌طور متوسط برابر با ۳.۱ درصد بوده است. البته به تبعیت از روند کل اقتصاد، روند رشد موجودی سرمایه بخش کشاورزی نیز نزولی بوده است. روند تغییرات موجودی سرمایه و رشد ارزش افزوده در بخش کشاورزی تقریباً مشابه بوده است. عامل نیروی کار (اشتغال) در بخش کشاورزی، در دوره مورد نظر روند رشد پرنوسانی داشته و متوسط آن نزدیک به صفر بوده است.

رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی و عوامل مؤثر بر آن

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
-۲.۶	۴.۵	۸.۸	-۰.۹	۲.۲	۴.۲	۴.۶	۵.۴	۵.۵	۴.۷	رشد ارزش افزوده (درصد)
۲.۳	۱.۵	۳.۳	۱.۷	۱.۷	۱.۲	۱.۳	۵.۵	۶.۱	۶.۳	رشد موجودی سرمایه (درصد)
-۵.۳	-۵.۸	۱.۷	۳.۵	۰.۴	۲.۵	۳.۹	-۲.۶	-۲.۱	۴.۹	رشد اشتغال (درصد)

منبع: بانک مرکزی، مرکز آمار و سازمان ملی بهره‌وری

• شاخص تولید صنایع غذایی

شاخص تولید رشته فعالیت غذایی و آشامیدنی به جز قند و شکر بر مبنای داده‌های شرکت‌های بورسی در مرداد ماه ۱۴۰۲ نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۹.۹ درصدی و نسبت به ماه قبل همین سال، کاهش ۷.۸ درصدی را تجربه کرده است. شاخص فروش این رشته فعالیت نیز در مرداد ماه ۱۴۰۲ در مقایسه با مشابه سال قبل با افزایش ۱۶.۲ درصدی و نسبت به ماه قبل سال جاری با کاهش ۸.۱ درصدی همراه بوده است. شاخص تولید تمام زیربخش‌ها و شاخص فروش تمام زیربخش‌ها به جز «لبنیات» در مرداد ۱۴۰۲ نسبت به خرداد کاهش داشته است.

• تغییر در موجودی انبار

میزان تغییر ثبت شده در موجودی انبار شرکت‌های صنایع غذایی در مردادماه ۱۴۰۲ معادل ۶- درصد است. در سه ماه منتهی به مرداد ماه ۱۴۰۲، موجودی انبار شرکت‌های صنایع غذایی در مجموع ۶.۶ درصد افت داشته است که نشان از فعال بودن سمت تقاضا دارد. این درحالی است که میزان تغییر در موجودی انبار سال گذشته مثبت بود.

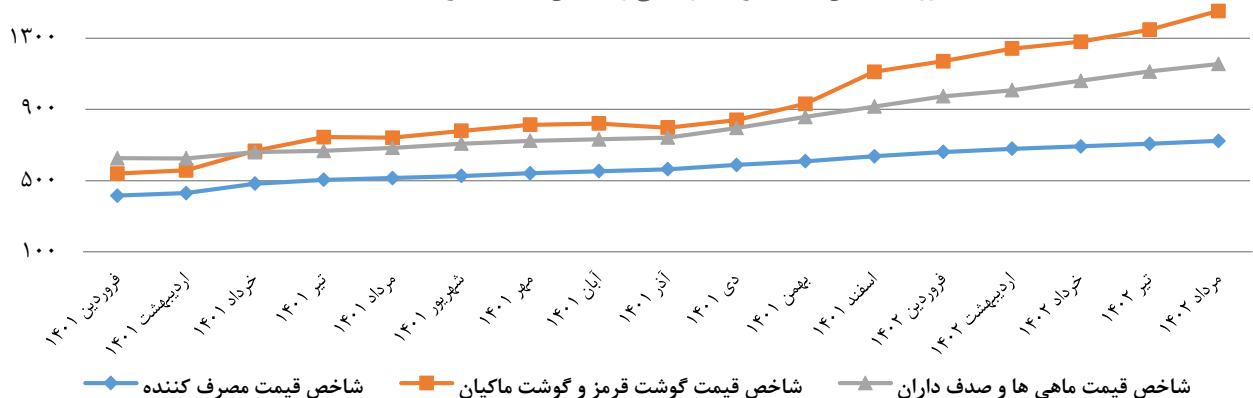
• سودآوری صنایع غذایی

رشد (اسمی) سودآوری ۲۸ شرکت بورسی تولیدکننده محصولات غذایی در سه ماهه اول سال ۱۴۰۲ معادل ۳۵.۲ درصد بوده است.

• تحولات قیمت محصولات غذایی

بر اساس آمار مرکز آمار ایران، نرخ تورم «گوشت قرمز و ماکیان» و نرخ تورم «ماهی‌ها و صدف‌داران» بالاتر از کل شاخص تورم مصرف‌کننده خانوارهای کشور است. این دو قلم از گروه عمده «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، به نوعی نقش محرک را برای تورم مصرف‌کننده ایفا می‌کنند.

مقایسه روند شاخص قیمت گوشت و ماهی و شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۵=۱۰۰)

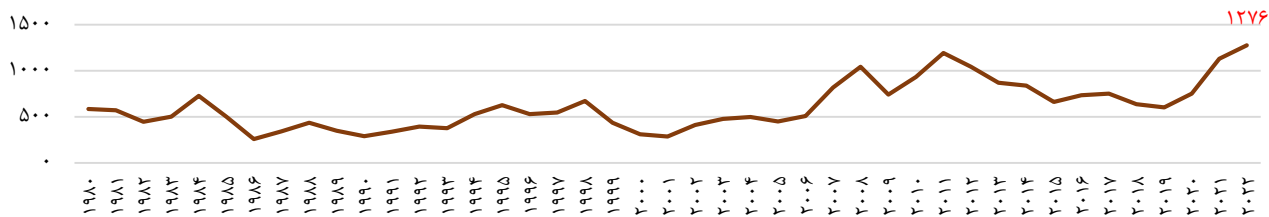
مرور بازارهای جهانی
متوسط قیمت اقلام غذایی و کشاورزی

رشد	پیش‌بینی سال		عملکرد ماه	
	متوسط قیمت ۲۰۲۴	متوسط قیمت ۲۰۲۳	متوسط قیمت ماه August ۲۰۲۳	
۴,۱	۱۰۲۰	۹۸۰	۸۶۱	روغن پالم (\$/mt)
-	-	-	۹۸۹	روغن آفتابگردان (\$/mt)
- ۱,۳	۱۱۰۵	۱۱۲۰	۱۱۲۶,۵	روغن سویا (\$/mt)
- ۵,۶	۲,۶	۲,۷	۳,۴۶	کاکائو (\$/kg)
- ۳,۴	۵۷۰	۵۹۰	۵۱۴,۶	کنجاله سویا (\$/mt)
- ۱۱,۱	۲۴۰	۲۷۰	۲۰۸	ذرت (\$/mt)
- ۳,۹	۴۹۰	۵۱۰	۶۳۵	برنج تایلندی ۵٪ (\$/mt)
۳,۱	۱,۷	۱,۶	۱,۶	موز (\$/kg)
- ۵	۱,۱	۱,۲	۱,۷	پرتقال (\$/kg)
+ ۲,۲	۰,۴۶	۰,۴۵	۰,۵۳	شکر (\$/kg)
- ۵,۶	۳۳۵	۳۵۵	۳۱۶	گندم US, HRW (\$/mt)
+ ۲,۹	۵,۴	۵,۳	۵	گوشت گوساله (\$/kg)
-	-	-	۱۰	گوشت گوسفند (\$/kg)
- ۳,۰	۳,۲	۳,۳	۳	گوشت مرغ (\$/kg)

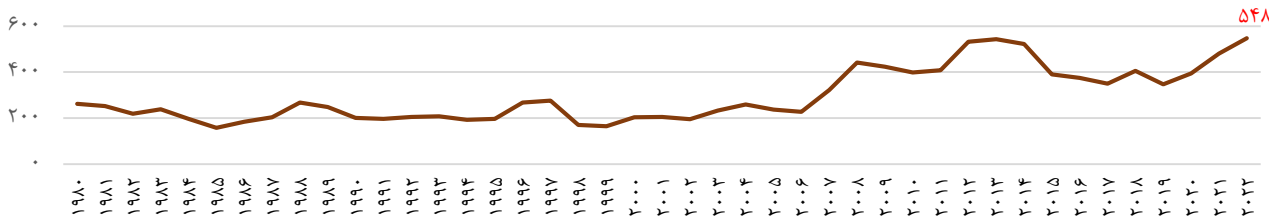
شاخص قیمت بانک جهانی به قیمت‌های ثابت (۲۰۱۰=۱۰۰)

رشد	پیش‌بینی		عملکرد	
	متوسط قیمت ۲۰۲۴	متوسط قیمت ۲۰۲۳	متوسط قیمت ماه August ۲۰۲۳	
- ۲,۸	۱۲۸,۷	۱۳۲,۴	۱۲۶,۷	شاخص قیمت مواد غذایی
- ۱,۹	۱۲۲,۴	۱۲۴,۷	۱۱۶	شاخص قیمت روغن‌ها
- ۷,۸	۱۲۵,۳	۱۳۵,۸	۱۲۵	شاخص قیمت غلات
+ ۲,۲	۷۷,۳	۷۵,۷	۷۴,۵	شاخص قیمت مواد خام
- ۷,۱	۱۳۸,۲	۱۴۸,۷	۱۵۷,۶	شاخص قیمت آفت‌کش‌ها

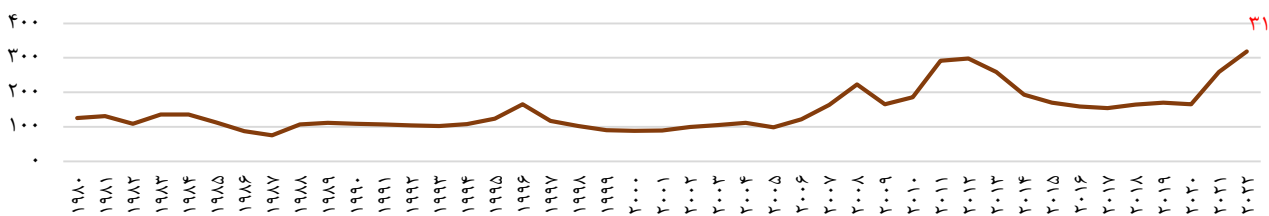
مرور بازارهای جهانی
سری زمانی سالانه قیمت روغن پالم (\$/mt)

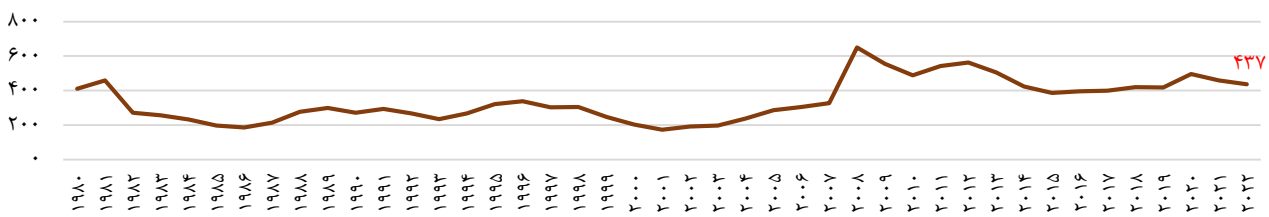
سری زمانی سالانه قیمت کنجاله سویا (\$/mt)

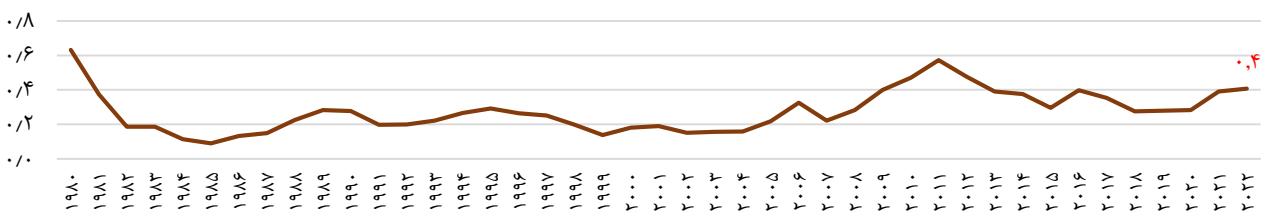
سری زمانی سالانه قیمت ذرت (\$/mt)

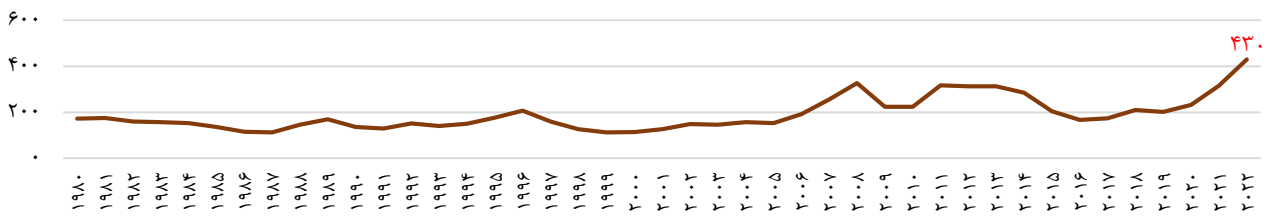
سری زمانی سالانه قیمت برنج تایلندی ۵٪ (\$/mt)

سری زمانی سالانه قیمت شکر (\$/kg)

سری زمانی سالانه قیمت گندم (\$/mt)

تحلیل KCG

بنگاه‌های اقتصادی کشور خصوصاً بنگاه‌های فعال در بخش صنایع غذایی و کشاورزی تحت تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی، تصمیمات سیاستی و همچنین سایر مناسبات کشور، در شش ماهه نخست سال جاری چالش‌های مختلفی را تجربه کرده‌اند.

ریسک‌ها و تهدیدهای مهم

چالش‌های بازار گوشت قرمز؛ یکی از مخاطرات بخش کشاورزی، عدم برنامه‌ریزی بلندمدت در حوزه دام است. از این رو هنگام بروز عدم تعادل در بازار محصولات دامی به‌ویژه گوشت قرمز، سیاست‌گذاران به اتخاذ تصمیمات مقطعی مانند صدور مجوز واردات و ممنوعیت صادرات محصولات غذایی روی می‌آورند. چنین تصمیماتی منجر به آسیب‌هایی به زنجیره تأمین و افزایش نوسان و ناطمینانی در بازار می‌شود. مثال عینی چنین وضعیتی، وضعیت بازار گوشت است. حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات نهاده‌های دامی، منجر به افزایش بهای تمام‌شده تولید دام (سبک و سنگین) شد. تبعات این اقدام نیز با کمی تأخیر خود را نمایان کرده است. یکی از این تبعات، افزایش قیمت گوشت برای مصرف‌کنندگان بود؛ به نحوی که نرخ تورم ماهانه «گوشت قرمز و گوشت ماکیان» در خرداد و تیر ۱۴۰۱ نسبت به ماه قبل، به ترتیب معادل ۱۹.۷ درصد و ۱۱.۶ درصد گزارش شد. این در حالی است که در اردیبهشت همان سال تورم این قلم از خوراکی‌ها ۳.۳ درصد اعلام شده بود. روند افزایشی ماهانه قیمت قلم مذکور از آن زمان تا کنون (بجز مرداد و آذر ۱۴۰۱) کماکان ادامه دارد. نکته قابل توجه دیگر در این خصوص، فاصله نرخ تورم این قلم با کل نرخ تورم مصرف‌کنندگان است. برای مثال، در خرداد ۱۴۰۱ (آغاز ظهور آثار قیمتی حذف ارز ترجیحی) این فاصله برابر با ۷.۵ واحد درصد و در اسفند ۱۴۰۱ برابر با ۱۴.۶ واحد درصد بوده است. اگرچه وجود فاصله بین این دو نرخ همواره مطرح بوده است، اما عمق فاصله حکایت از بالا بودن کسش هزینه‌ای تولید گوشت به ویژه گوشت قرمز نسبت به تغییرات قیمت عوامل تولید در مقایسه با متوسط اقلام مصرفی در کشور دارد. این اختلاف همچنین نشان می‌دهد کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان در رابطه با گوشت قرمز نمود بیشتری دارد. به نحوی که خانوارها مجبور به جایگزینی دیگر محصولات پروتئینی شده و سرانه مصرف گوشت قرمز کاهش یافته است.

از دیگر آثار افزایش بهای تمام‌شده تولید دام، کاهش میزان عرضه گوشت قرمز بود. به نحوی که به دلیل عدم صرفه اقتصادی تولید دام، برخی از دامداران به کشتار زودرس یا کشتار دام مولد روی آوردند. از تبعات انتظاری این امر، کمبود عرضه در آینده بود که در عمل نیز چنین شد. به گونه‌ای که در مرداد ۱۴۰۱ نسبت به ماه قبل آن تولید گوشت قرمز (مجموع وزن قابل مصرف لاشه‌های انواع دام ذبح‌شده در کشتارگاه‌های کشور) معادل ۷.۵ درصد رشد داشته است. این در حالی است که به صورت متوالی از مهر تا بهمن همین سال تولید گوشت قرمز در کشور روند کاهشی داشته و بالاترین میزان کاهش را در دی ماه (نزدیک به ۱۸ درصد کاهش) تجربه کرده است. البته باید گفت با توجه به فصلی بودن پرور گوسفند، کاهش تولید گوشت قرمز در نیمه دوم سال امری معمول است، اما آشکار است که تجربه کاهش تولید سال گذشته بیشتر تحت تأثیر تغییرات قیمت نهاده‌های دامی بوده است. در چنین شرایطی و با توجه به عدم برنامه‌ریزی بلندمدت برای مواجهه با تبعاتی به این شکل، سیاست‌گذاران به جای حمایت از تولید و حل ریشه‌ای مشکلات، واردات گوشت قرمز را به عنوان راه‌حلی برای جبران کمبود عرضه و همچنین کاهش قیمت در پیش گرفتند. در این راستا، در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ دو ردیف تعرفه مربوط به گوشت قرمز گوساله و گوسفند کشتاری مشمول کاهش نرخ حقوق ورودی قرار گرفت. این در حالی است که ورود ۴۸.۸ هزار تن گوشت قرمز از مهر ۱۴۰۱ تا مرداد ۱۴۰۲ موفقیت‌چندانی در بازگرداندن تعادل به بازار این محصول نداشته است. یکی از توصیه‌های سیاستی KCG در راستای بهبود وضعیت موجود، «تولید قراردادی گوشت قرمز» با محوریت شرکت‌های بزرگ صنایع غذایی و واگذاری مدیریت نهاده‌ها و بازار محصول نهایی به تولیدکنندگان این بخش است. اگرچه دستورالعمل کشاورزی قراردادی قبلاً ابلاغ شده است، اما در عمل به صورت بسیار محدود به اجرا در آمده است.

فرصت‌ها و مزیت‌های مهم

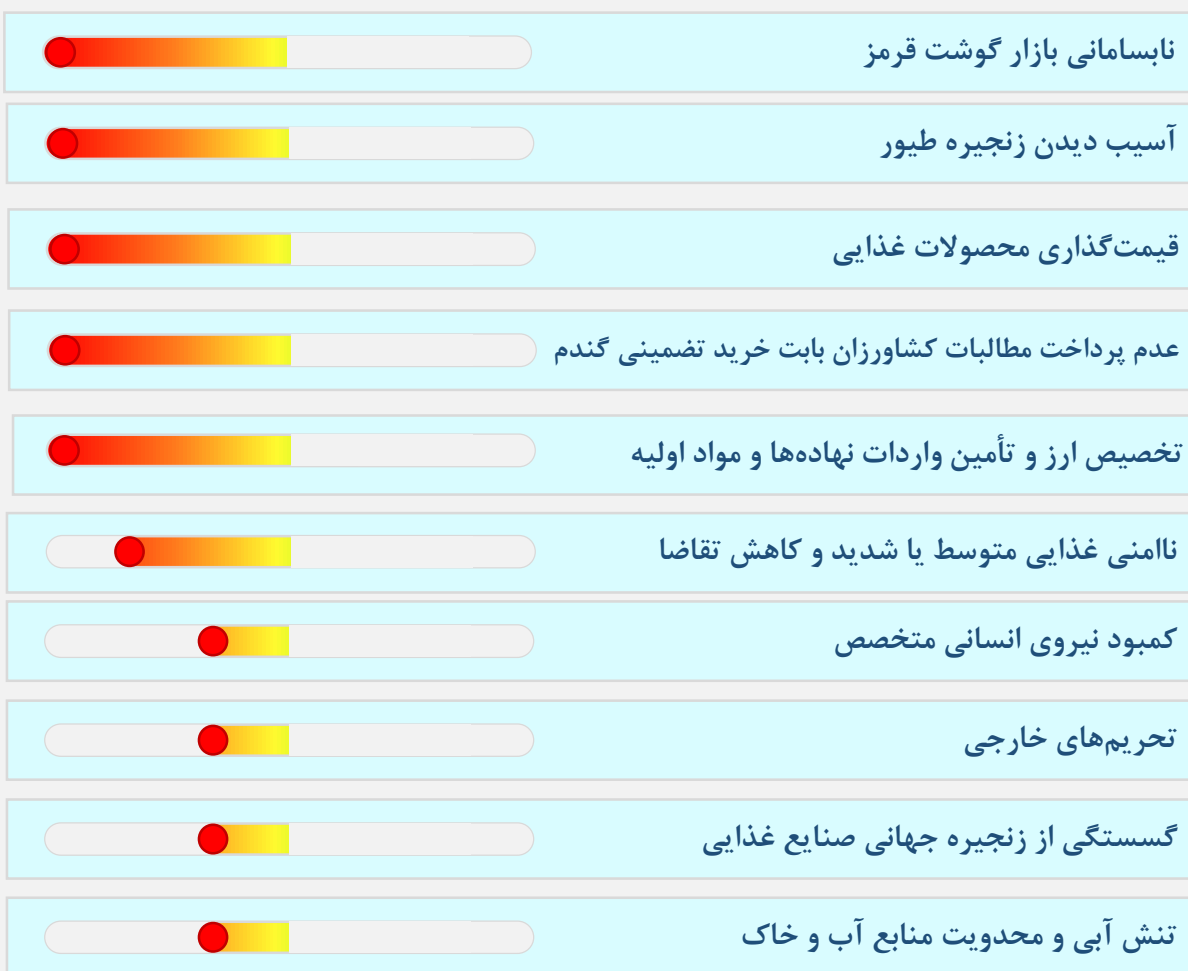
کاهش مداخلات سیاستی در بازار؛ اعطای یارانه در ابتدای زنجیره تولید و لزوم نظارت بر هدف‌گیری درست در اجرا، همواره به‌عنوان توجیهی برای دخالت در بازار از سوی سیاست‌گذاران مطرح بود. عدم موفقیت این سیاست در نهایت منجر به حذف ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی شد. آثار تورمی ناشی از این سیاست، دلیل دیگری برای ادامه دخالت در بازار با هدف جلوگیری از افزایش قیمت بود. این در حالی است که این دخالت نیز در عمل موفق نبود و ثباتی در روند قیمت‌ها مشاهده نشد. با توجه به حذف ارز ترجیحی بهتر است سیاست‌گذار از این فرصت استفاده کرده و به کاهش مداخلات روی آورده و مدیریت بازار را به زنجیره‌ها و شرکت‌ها واگذار کند.

عوامل موثر بر کسب و کار بخش کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۴۰۲

فرصت‌ها و مزیت‌های مهم

ریسک‌ها و تهدیدهای مهم

منابع و مأخذ

- واحد مطالعات گروه مشاوران کیش.
- پژوهشکده پولی و بانکی؛ گزارش ماهانه تولید صنعتی، مردادماه ۱۴۰۲.
- سازمان ملی بهره‌وری؛ آمار شاخص‌های بهره‌وری.
- مرکز پژوهش‌های مجلس؛ گزارش پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران، مرداد ۱۴۰۲.
- بانک مرکزی؛ حسابهای ملی و گزیده آمارهای اقتصادی.
- مرکز آمار ایران؛ آمارهای مختلف.
- International Monetary Fund, World Economic Outlook, April ۲۰۲۲.
- Regional Economic Outlook - Middle East and Central Asia, April ۲۰۲۳.
- World Bank Data, September ۲۰۲۳.
- FAO, Agricultural commodity markets ۲۰۲۲.

معرفی اجمالی این محصول:

کارشناسان KCG، بر اساس آخرین آمارها و شاخص‌های معتبر داخلی و بین‌المللی به صورت ماهانه آخرین وضعیت شاخص‌های کلان، شاخص‌های بخشی، آمارهای بین‌المللی و وضعیت بازار محصولات اصلی را به همراه تحلیل عوامل موثر بازار تهیه و ارائه می‌کنند.

مزایا برای مشتریان:

- اطلاع از آخرین وضعیت متغیرهای اقتصادی داخلی و خارجی
- اطلاع از آخرین پیش‌بینی‌ها از قیمت محصولات اصلی
- اطلاع از فرصت‌ها، تهدیدها و ریسک‌های پیش‌روی صنعت

مشتریان این محصول:

- مدیران عامل بنگاه‌های بزرگ
- تحلیل‌گران
- سرمایه‌گذاران
- برنامه‌ریزان و مدیران ریسک شرکت‌ها
- شرکت‌های تأمین سرمایه و مشاوران مالی

گروه مشاوران کیش

شریک راهبردی رهبران صنعت کشور و بنگاه‌های بزرگ پیشرو

معرفی گروه مشاوران کیش

شرکت «گروه مشاوران اندیشه‌ورز مشکات کیش» یک شرکت خصوصی است که مأموریت آن، ارائه انواع خدمات مشاوره‌ای و تخصصی به شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی در زمینه‌های سرمایه‌گذاری، توسعه کسب و کار، توسعه بازار، فناوری مالی، مدیریت زنجیره تأمین، تحلیل، پژوهش‌های کاربردی و آموزش‌های تخصصی است.

نشانی دفتر مرکزی: جزیره کیش، خیابان رودکی، ساختمان اداری دیپلمات، طبقه سوم، واحد ۳۱۵
تلفن: ۰۷۶ ۴۴۴۶۱۰۰۷

KCG
Kish Consultants Group

www.kishgroup.net